

OŠ MIKLAVŽ PRI ORMOŽU

RAZISKOVALNA NALOGA

NAJ OSTANEJO SPOMINI

Avtor: Nika Bedekovič, 9.r

OŠ MIKLAVŽ PRI ORMOŽU

RAZISKOVALNA NALOGA

NAJ OSTANEJO SPOMINI

Avtor: Nika Bedekovič, 9.r
Mentor: Irma Murad

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem tistim, ki so mi pomagali pri mojem raziskovalnem delu, predvsem mentorici in učiteljici Maji za prevod. Iskrena zahvala velja gospe Marti Keršič, ki mi je pomagala z informacijami in podarjenimi pisnimi viri. Zahvaljujem se tudi vsem, ki so sodelovali v razgovorih ali so izpolnili anketni vprašalnik. Iskrena hvala za pomoč.

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK	6
ABSTRACT	6
2. UVOD	8
2.1 TEORETSKO IZHODIŠČE	9
2.2 METODE DELA.....	12
2.3 HIPOTEZE.....	13
3. POVZETEK RAZGOVOROV	14
3.1 Razgovor z Rajkom Topolovcem.....	14
3.2 Razgovor z Brankom Šumenjakom.....	14
3.3 Razgovor s Pavlo Lah	16
3.4 Razgovor z učiteljico zgodovine	16
3.5 Razmišljanja učiteljev zgodovine.....	17
4. ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	18
5. DISKUSIJA.....	21
6. ZAKLJUČEK.....	23
7. VIRI.....	24
8. PRILOGE	25

Pregled uporabljenih simbolov

NOB: narodno osvobodilni boj

OF: osvobodilna fronta

OZNE: oddelek za zaščito naroda

1. POVZETEK

Za področje raziskovanja sem si izbrala zgodovino, ker me to področje najbolj zanima, saj je tudi moja poklicna odločitev povezana s tem področjem.

Za teoretično podlago mojega raziskovanja sem uporabila tematiko bivanja otrok, taboriščnikov, v letu 1945 v ormoškem gradu. Osnovne informacije sem dobila iz pisnih virov, največ s pomočjo Študijskega centra za narodno spravo. Opravila sem razgovore z ljudmi, za katere sem dobila informacijo, da bi mi znali o tej vsebini več povedati. Dragoceni so zapisi ljudi, tedanjih taboriščnikov. Prav tako je pomembno pričevanje gospe iz Ormoža, ki se spominja, kakšen odnos so imeli domačini do otrok, zaprtih v ormoškem gradu. Želeli so jim pomagati, vendar jim niso smeli. Ljudi je bilo strah. Pri iskanju informacij sem ugotovila, da je ta strah med ljudmi prisoten še danes. Neradi govorijo o dogodkih po letu 1945. V svoji nalogi sem predvidevala, da je vsebina o nastanjenih otrocih v ormoškem gradu v letu 1945 poznana mladim. Verjela sem, da je to dovolj zanimiv dogodek, ki bi se ustno širil od generacije do generacije. Vendar ne. Mladi v okolici Ormoža o tem dogodku ne vedo ničesar oziroma zelo malo. Predvidevala sem, da bi jih taki dogodki iz zgodovine domačega kraja, zanimali. S pomočjo anketnega vprašalnika sem ugotovila, da so moja predvidevanja pravilna. Večina mladih bi se rado seznanilo tekom šolanja z zgodovino domačega kraja. Tudi učitelji zgodovine, ki poučujejo na okoliških šolah, imajo nekaj informacij o taborišču v Ormožu, vendar ne veliko in o tem ne govorijo pri pouku zgodovine, čeprav so prepričani, da bi bilo potrebno pri pouku zgodovine več časa nameniti zgodovini domačega kraja.

V nalogi nisem odpirala ideoloških vprašanj. Prepričana pa sem, da je tudi take zgodovinske dogodke potrebno poznati in se jih dostojno spominjati.

ABSTRACT

As I intend to proceed my education in the field of historical sciences I decided to conduct a historical research.

I decided to research the children in-mates kept in Ormož castle in 1945. I found the basic information in written resources, mostly with the help from Študijski center za narodno spravo. I interviewed certain people who are familiar with the subject of my research. A

testimony of an older woman from Ormož was of great value. She recollects the attitude of people towards those children. They wanted to help, but were not allowed. People were afraid. Through my research I have come to the conclusion that the fear is still present. People don't want to talk about events after 1945.

In my research I assumed that local youth are familiar with the inhabitation of children inmates from 1945. I believed that this historical even would be interesting enough to the knowledge of it would be passed on from generation to generation. But no. The local youth have no or very little knowledge of this. My predictions were that they would be interested in history of their home town. My questionnaire proved me right. Most youth would like to learn about local history in school. History teachers from this area also have some information about Ormož camp although they are scarce. They don't share their knowledge in schools although they believe that more time should be spent on teaching about local history.

My research avoids ideological questions although I am convinced that these kind of historical events should be recognized and remembered with decency.

2. UVOD

Sem devetošolka, Nika Bedekovič, in v letošnjem šolskem letu sem se prvič odločila za raziskovalno nalogo. Pri rednem pouku sem že precej stvari izvedela o samem poteku raziskovalnega dela, saj o raziskovalnih nalogah poslušam že od 6. razreda. In vsako novo šolsko leto sem čakala, da me bo nekdo vprašal: «Nika, boš naredila raziskovalno nalogo?» Letos so se mi sanje uresničile. Dobesedno tekla sem k učiteljici in jo skoraj na kolenih prosila, naj bo moja mentorica. No, tukaj malo pretiravam. Z veseljem je pristala, tako da moja kolena niso preveč trpela. Ko mi je mentorica predstavila teme raziskovalnih nalog, nisem dolgo odlašala. Odločila sem se za raziskovalno nalogo na področju zgodovine.

Našli sva temo, za katero obe veva, da je meni osebno zelo blizu, in me navdušuje. Rada imam zgodovino, saj vedno znova odkrijem nekaj novega in zanimivega. Tudi vsebina, ki sem jo raziskala, je bila zame nova.

2.1 TEORETSKO IZHODIŠČE

O tem, da bi v Sloveniji po letu 1945 obstajala koncentracijska taborišča, je bilo malo znanega. Kot navaja dr. Mikola ⁽¹⁾, ni razlog v tem, da ne bi obstajali pisni viri, ampak se o tej temi ni smelo govoriti, tudi zgodovinarji ne. O tem priča tudi citat zgodovinarke, Vide Rojc, iz leta 1984 iz Zgodovine Strnišča in Kidričevega. Nekateri zgodovinarji, ki so se lotili omenjene tematike, pa namesto izraza koncentracijsko taborišče, uporabljajo izraz »zbirno taborišče«. Do sedaj je največ znanega o koncentracijskem taborišču Teharje, deloma pa tudi Hrastovec in Strnišče pri Ptuju. Veliko vrednost imajo poleg ostalih pisnih dokumentov, še zapisi ljudi, ki so bili v teh taboriščih.

Sama sem pred kratkim slišala informacijo o tem, da so v ormoškem gradu po vojni, leta 1945, živeli otroci, ki so jih pripeljali iz koncentracijskega taborišča OZNE Strnišče. Do tedaj o tej tematiki nisem vedela ničesar. Začela sem z raziskovanjem. Za nasvet, kje dobiti informacije, sem vprašala v Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož, domoznanski oddelek Knjižnice Ivana Potrča Ptuj in arhiv na Ptuju. Največ informacij sem dobila s Študijskega centra za narodno spravo, od gospe Marte Keršič. Kar nekaj ustnih informacij mi je povedal dr. Milko Mikola. O nastanitvi otrok v ormoškem gradu je pisal zgodovinar dr. Milko Mikola ⁽¹⁾, prav tako Rajko Topolovec ⁽²⁾. V Ormožu pa se je s to tematiko ukvarjal Branko Šumenjak ⁽³⁾.

Gospod Rajko Topolovec v svojem članku Skriti otroci iz koncentracijskega lagerja OZNE Strnišče v Ormožu, povzetem po Zgodovinskih zapisih iz leta 2010, opisuje in tudi opravi razgovore z ljudmi, ki so preživeli v koncentracijskem taborišču, tako v Strnišču, kot tudi v Ormožu. V prvem delu članka sicer opisuje in kritizira koncentracijsko taborišče OZNE v Strnišču, kjer so od maja 1945 prebivali ljudje, ki so bili obtoženi protikomunizma ali sodelovanja z okupatorjem med 2. svetovno vojno. Družine vsakega obtoženca so prav tako morale v taborišče, vključno z otroki. Vendar se je za nečloveške razmere v taboriščih razvedelo, zato je mednarodna humanitarna komisija v začetku avgusta obiskala taborišče v Strnišču. Da pa bi vse prikazali v dobri luči, se je začela ihta vsesplošnega čiščenja in razporejanja zapornikov. Otroke, v starosti od 3 do 13 let, so prepeljali v ormoški grad, dojenčki do treh let pa so s svojimi mamicami bili premeščeni v grad Turnišče pri Ptuju. Vendar so, po zapisih v župnijski knjigi umrlih v Ormožu, bili v Ormož prepeljani tudi mlajši od treh let.

Kot sem že omenila, je gospod Topolovec z nekaterimi, ki so še živeči, in so preživeli mučenje v Strnišču in Ormožu, opravil razgovore.

Prva taka oseba je gospa Terezija Tomažič, rojena Hedl. Povedala je, da je iz Strnišča do Ormoža potovala z vlakom na živilskih vagonih skupaj s tremi bratci in ogromno drugih otrok. Ker so bili prvi na vrsti, je njen starejši brat stekel na polje, kjer je utrgal korenje. Na poti do Ormoža so srečali tudi potniški vlak, na katerem je sedela starejša gospa, ki jim je skozi okno vrgla zavitek, v katerem so bile štiri palačinke. Te palačinke in korenje, naj bi jih rešili pred prenažanjem s koruznim močnikom, zaradi katerega je v prvih dneh umrlo največ otrok ⁽⁴⁾. Med vsem drugim, so otroke mučile uši.

Gospod Franc Hebar je v Ormož iz Strnišča prispel prav tako na živilskih vagonih vlaka. Med drugimi je bila v Ormož poslana tudi starejša deklica, za kuharico, katero je njegova mama poprosila, naj pazi nanj. Tako je bil pri hrani na boljšem kot mnogi drugi. Spominja se tudi, da so nekateri starejši fantje poskušali iz gradu pobegniti. Ko pa je stražar enega zalotil, ga je pred gradom privezal k drevesu in mu streljal pod noge. Grozljivo!

Sestri Marjeta Knes in Cecilija Meschnig sta povedali, da sta bili v Ormož premeščeni s kamionom. Skoraj vsak dan bi naj umrl po en otrok, menda naj bi jih bilo v gradu čez tisoč. Umivali pa so se iz korita za napajanje živine.

Gospa Martina Knez je, kot večina ostalih, v Ormož pripotovala z vlakom, seveda na živilskih vagonih. V Ormožu so jih pričakale nune, ki so jih pospremile v grad. Opisala je tudi »stranišče«, ki je bila za zidom gradu skopana globoka jama, čez njo pa položena dva trama na katera je bila pritrjena letev za oprijem, da med potrebo niso padli vanjo- vendar se je tudi to dogajalo.

Gospa Marija Piletič je sicer ena izmed oseb, ki je podala izjavo, vendar je bila v času, ko je bila v koncentracijskem taborišču, stara 14 let, zato ni bila nikoli prepeljana v Ormož in je tudi posledično ne bom posebej omenjala.

Gospa Matilda Medved je bila skupaj s svojim bratom in mamo prepeljana v Ormož. Njuna mama je lahko šla zraven, ker je bil Matildin brat bolan. Gospa se spominja, da so jih večkrat nagnali na prosto in polivali z vodo iz cevi, ženske, tudi njena mama, pa so morale po cele dneve stati na soncu, tako dolgo, da so omedlele. To bi se naj dogajalo v Strnišču in ne v Ormožu. Gospod Huber Kasper pa se spominja le tega, da je z bratom in sestro moral v Ormož in, da je bilo slovo od mater zelo hudo. Vsi intervjuvanci in njihove družine so imeli pred zaprtjem v koncentracijski taborišči v Ormožu in Strnišču ali veliko zemlje ali pa je eden od staršev imel avstrijsko državljanstvo in bil posledično imenovan za nemškutarja. Študijski center za narodno spravo v Ljubljani je avgusta 2011, izdal neke vrste dokumentarec o skritih otrocih v taborišču OZNE Strnišče v Kidričevem in kasneje v ormoškem gradu. Dokumentarec je pravzaprav posneta različica prej omenjenega Topolovčevega članka v

Zgodovinskih zapisih 2010, Skriti otroci iz koncentracijskega lagerja OZNE Strnišče v Ormožu. V dokumentarcu sta svoje izkušnje in doživetja iz samega taborišča delila gospa Terezija Tomažič in gospod Hubert Kasper. Avtor osnovnega članka, gospod Rajko Topolovec in gospod Branko Šumenjak pa sta o celotni zadevi izrazila tudi svoje izkušnje z razkrivanjem skrivnosti za vrati ormoškega gradu, v poletju 1945. Film nekako ponazarja in bolj živo prikazuje dogajanje v tistem času, gospa Tomažič in gospod Kasper pa opisujeta, kako so jih odpeljali najprej v Kidričevo in potem v Ormož. Dokumentarec mi je v bistvu pomagal lažje razumeti in si zamisliti dogajanje poletja 1945.

V Dokumentih in pričevanjih o povojnih koncentracijskih taboriščih v Sloveniji, dr. Milka Mikola je v poglavju o koncentracijskem taborišču Strnišče pri Ptujju omenjen tudi transport otrok v ormoški grad in njihovo življenje tam. Staršem, ki so jim otroke dobesedno iztrgali iz rok, so govorili, da jih peljejo v Sibirijo.

Ko je Okrajni odbor OF Ormož izvedel za transport otrok, je poslal Lipa Izlakarja na ogled. Temu je nekako uspelo posredovati novico celotnemu Ormožu. Ljudje so se zbrali, da bi pomagali otrokom. Ženske so jim kuhale in pomagale pri osebni higieni. Vendar so se sestradani otroki prenaedli in zaradi tega jih je veliko pomrlo. Bi pa rada omenila pripoved Marije Žoher, mamice, ki je bila premeščena v ormoški grad, ker je bil njen otrok bolan. Sama je povedala, da ji je otrok zaradi podhranjenosti umrl v naročju. Tolažbo je našla s tem, da je pomagala in spodbujala druge otroke, vendar so ji na dan vsaj trije umrli v naročju. Umrle otroke so pokopali na južni strani ormoškega pokopališča, vendar pa obstajajo tudi domneve, da so jih zmetali v vodnjak na grajskem dvorišču (slika 1).

2.2 METODE DE LA

Naloge sem se lotila po postopku raziskovalnega dela. Źelela sem zbrati čim več informacij o bivanju otrok v ormoškem gradu v letu 1945, o poznavanju te vsebine med ljudmi in ali se učenci in dijaki pri pouku zgodovine učijo o zgodovinskih dogodkih domačega kraja. Informacije sem dobila iz pisnih virov. Nekaj informacij sem pridobila s pogovori z avtorji pisnih virov. Pri zbiranju informacij sem uporabila tudi splet. Na osnovi zbranih informacij sem si zastavila hipoteze. Te moje domneve so vezane predvsem na poznavanje problematike bivanja otrok v ormoškem gradu v letu 1945 in razmišljanju o tem, kakšen odnos bi naj imeli do zgodovine domačega kraja. Da sem lahko domneve potrdila ali ovrgla, sem pripravila anketni vprašalnik za učence 8. in 9. razreda naše šole in za dijake gimnazije Ormož. Prav tako sem opravila razgovore s tistimi ljudmi, za katere sem predvidevala, da mi bodo znali pomagati pri mojih vprašanjih. Tako sem opravila razgovor z Rajkom Topolovcem, Brankom Šumenjakom, Pavlo Lah in Ano Jovanovič, učiteljico, ki poučuje zgodovino na naši šoli. Mnenje ostalih učiteljev oziroma profesorjev zgodovine, ki poučujejo na okoliških šolah, sem pridobila preko anketnega vprašalnika poslanega preko spleta. Vsi, ki sem jih prosila za pogovor, so bili pripravljeni sodelovati. Na terenu sem uporabila fotoaparata.

2.3 HIPOTEZE

Pri oblikovanju hipotez sem imela nekoliko težav. Hotela sem povezati znanje o konkretnem zgodovinskem dogodku v domačem kraju. Spomnil sem se, kako smo oblikovali hipoteze v osmem razredu pri biologiji. Tako sem v svoji raziskovalni nalogi želel dobiti odgovore na naslednje hipoteze:

1. HIPOTEZA: Učenci in dijaki vedo, da so bili v ormoškem gradu v letu 1945 nastanjeni otroci.
2. HIPOTEZA: Učenci in dijaki se želijo naučiti več o zgodovini svojega kraja.
3. HIPOTEZA: Učitelji in profesorji zgodovine učijo učence in dijake o zgodovinskih dogodkih v domačem kraju.

3. POVZETEK RAZGOVOROV

3.1 Razgovor z Rajkom Topolovcem

Gospod Rajko Topolovec, je avtor članka Skriti otroci iz koncentracijskega lagerja OZNE Strnišče v Ormožu. Povedal mi je, da je precej svojega časa namenil raziskovanju problematike nastanjenih otrok v ormoškem gradu. Moti ga, da je o teh dogodkih zelo malo znanega, pa tudi, dokazana dejstva se predstavljajo na drug način. Pravi takole: »Rade volje kaj storim, če bo le kaj pomagalo. Nedavno sem imel priliko pokukati v del Ormoške kronike, kjer so zapisi o pričakovanju "svobode" - od 8. maja do konca leta 1945. Čeravno je v njej množica podatkov, o tem, da so v začetku avgusta bili v grad pripeljani sestradani in bolni otroci, ki so tukaj množično umirali, pa ničesar. Nedavno sem v okolici Ormoža imel stike z dokaj izobraženimi domačini, ki so gledali dokumentarec "Ormoški Petriček". Ti so me hoteli prepričati, kot da so jih učili, da so ti otroci bili od Vojvodinskih Nemcev, ki da so jih tukaj pustili med begom na zahod. Mogoče bo res držalo, da je šele moje pisanje o tem razkrilo resnico o teh otrocih. Ko sprašujete zakaj sem jo po tolikih letih razkril, moram povedati, da zato, ker sem dejansko vso dobo šolanja in nato dobo dela "vse videl, slišal, a molče trobental". Za boljši kruh sem se pač moral dokazovati zgolj samo z delom in z ničemer drugim. Prav zato sem mnenja, da vsaka resnica, pa če gre še za tako podlost, mora priti prej ali slej na dan. Glede dileme, ali je šolarjem zadnjih razredov povedati resnico o tem, ali jo še naprej molčati, pa se prav tako naslanjam na druge. Nedavno sem namreč poslušal predavanje o tej temi Dr. Rosvite Pesek. Zgrožen sem, da so še vedno šolski načrti o drugi plati polpretekle zgodovine zelo skopi in, da se o osamosvojitveni zgodovini Slovenije skorajda nič ne poučuje, saj je ta del v načrtu časno uvrščen čisto na koncu šolskega leta, ko navadno vsakemu učitelju že zmanjka ur.«

3.2 Razgovor z Brankom Šumenjakom

Branko Šumenjak je tisti, ki se je v Ormožu največ ukvarjal in zbiral različne informacije o nastanjenih otrocih v ormoškem gradu v letu 1945. zastavila sem mu dve vprašanju.

Odgovora nanju mi je podal v pisni obliki, ki ju tukaj v celoti navajam.

1. Zakaj zbiram podatke o otrocih, ki so bili poleti 1945 zaprti v ormoškem gradu ?

Po Ormožu se je govorilo o tem, da so bili v ormoškem gradu poleti 1945 zaprti neki otroci, ki bi naj tu tudi masovno umirali. Govorilo se je o sirotah vojne, ki so ostali brez staršev. V času, ko sem obiskoval osnovno šolo, smo učenci ob 1. novembru, takrat Dnevu mrtvih, preko šole organizirano prinašali na otroške in partizanske grobove na ormoškem pokopališču cvetje in sveče. Povedali so nam, da so tu pokopani otroci, sirote vojne, ki nimajo svojcev, da bi jim prižgali svečo ali okrasili grob. Ti grobovi so se nahajali na južnem delu pokopališča, se pravi levo od prvega vhoda, pri Hanželičevi grobnici. Ali so učitelji, ki so nas vodili na pokopališče vedeli kaj več od tega, kar so nam povedali, ne vem. Na to temo je pisal članek v dnevnem časopisju stric moje žene, Lipe Izlaker, ki je ob prihodu otrok v ormoški grad leta

1945 s svojo ženo, ki je bila takrat vodja ormoškega vrtca, organiziral zbirco živil in kuhinjo v gradu, da niso ta »uboga deca« kot jih je imenoval, pomrli od lakote. Obstaja izjava Lipeta Izlakerja, kjer pravi, da ga je o teh otrocih neko nedeljo, na dan volitev obvestila gospa Kuharičeva, ki je bila takrat predsednica AFŽ (antifašistična fronta žena) v Ormožu. Pove tudi, da ga je OZNA zaradi njegove dejavnosti v gradu za nekaj ur brez obrazložitve celo zaprla in ga brez obrazložitve tudi izpustila. Pove tudi, da je otroke medicinsko obravnaval tedanji ormoški zdravnik, dr. Jurij Čarf. O tem obstaja tudi protestno pismo, ki ga je dr. Čarf pisal tedanji oblasti, saj so otroci živeli v nemogočih razmerah, sam pa je bil nemočen, saj ni imel na razpolago skoraj nobenih zdravil. (Ta dokument obstaja v arhivu na Ptuj, fotokopijo pa hrani profesor zgodovine Janez Janžekovič). To so bili tudi vsi pisni viri, ki so mi bili poznani. Kot sem že omenil, so med Ormožani krožile govorice o teh otrocih, kako so umirali, kako so jih pokopavali v kleti grajskega poslopja in v okolici, nekaj naj bi jih vrgli celo v grajski vodnjak, ki stoji na grajskem dvorišču, kako je tedanji ormoški mizar in mrliški oglednik Velnar v gradu zbiral krste za te otoke. Vse to me je vzpodbudilo, da sem začel spraševati še živeče Ormožane, ki so v tistem času živeli v Ormožu. Dobil sem le nekaj namigov, nič konkretnega in oprijemljivega, v odgovorih pa je bilo kljub časovni oddaljenosti več kot pol stoletja čutiti neverjeten strah in niso hoteli kaj dosti govoriti o teh rečeh. Slučajnost je zahtevala, da sem se srečal z gospodom, ki je v času obnove grajske pristave vršil nadzor nad elektroinštalacijskimi deli, ki je v pogovoru povedal, da je bil 1945. leta zaprt v tem gradu in da so njega in druge otroke sem pripeljali iz taborišča Strnišče oziroma sedaj Kidričevega, kjer so jih odvzeli materam. Zanimivo je, da sem prav v tem času povsem naključno odkril v ormoškem župnišču v mrliški knjigi zapise o smrti 38 teh otrok, z vsemi osebnimi podatki. Naključno zato, ker sem ob nekem tudi naključnem obisku pri ormoškem župniku, ko me je povabil na ogled prenovljenega župnišča, vprašal, kaj imajo v železni omari. Odgovoril mi je, da stare matične knjige. Prosil sem ga, če lahko vidim kako te sploh zgledajo. Ko je odprl omaro, mi je takoj v oči padel napis na eni od njih »Šterbebuch 1941 – 1960. Prosil sem ga, če jo lahko pogledam. Knjigo sem odprl točno na tisti strani, kjer so bili zapisani prvi umrli otroci, zapisano mesto smrti pa je bilo ormoška graščina, ali otroško taborišče v ormoški graščini. Kasneje sem obiskal družino Lazar na Ljutomerski v Ormožu, ki imajo po rodbinski zvezi v lasti Velnarjevo hišo in so mi pokazali njegov dnevnik mrliških ogledov. Tudi v njem so zapisi o teh otrocih, ki so skoraj identični zapisom v cerkveni matični knjigi. O tem sem se pogovarjal z gospodom Rajkom Topolovcem, ki se ljubiteljsko ukvarja s pisanjem, izdal je že nekaj knjig, ker ga je tema zanimala, tako da smo poiskali kar nekaj še živečih prič, ki so bile zaprte v ormoškem gradu, naredili z njimi pogovore, nekaj posneli in poslikali. Nastal je članek, ki ga je Rajko objavil v Zgodovinskem listu ormoškega Zgodovinskega društva. Na to temo je bil v organizaciji Študijskega centra za narodno spravo posnet tudi krajši film, ki ga imajo namen še dodelati in podaljšati z novimi razkritji. Prepričan sem, da je še veliko podatkov o tej temni strani zgodovine ormoškega gradu in samega Ormoža skritih v zapisih v posameznih dokumentih, ki nedvomno obstajajo in jih je potrebno še najti. Rajko vztrajno zbira podatke in izpovedi posameznikov ter piše o tem tudi knjigo. V Ormožu je v občinskem vodstvu in sami politiki nekako prišlo do soglasja, da se na pokopališču v Ormožu, žrtvam povojnega nasilja postavi spominsko obeležje. V ta namen se prav zdaj formira komisija, ki bo to tudi realizirala.

2. Ali bi bilo dobro, da bi se mladi seznanili s tem zamolčanim delom slovenske zgodovine ?

Odgovor je seveda pozitiven. Vse zamolčano, pa naj bo dobro ali slabo, je težko breme naroda, ki ga mora nositi na svoji poti razvoja. Manj je tega bremena, lažja je pot, ki si jo utira skozi neizprosni čas. Slovenci imamo tu zelo veliko in težko breme, kar se nam nedvomno pozna v primerjavi z drugimi Evropejci. Bolj natančen odgovor na to vprašanje pa je nedvomno govor predsednika SAZU, prof. dr. Jožeta Trontlja, ki ga je imel 24.08.2011 na prireditvi ob vseevropskem dnevu spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov v Evropi v Menoritskem samostanu na Ptuj.

3.3 Razgovor s Pavlo Lah

Z mentorico sva marca 2012 na domu obiskali gospo Pavlo Lah, ki je z nama delila svoje spomine na čas, ko so v ormoški grad preselili otroke. O tem, da bi omenjena gospa lahko vedela največ o bivanju otrok v ormoškem gradu, sta mi povedala Rajko Topolovec in Nevenka Korpič Lesjak, kustosinja v ormoškem muzeju.

Gospa se spominja, da nihče razen, gospe Kuharič, ki jim je nosila zdravila, in grobarja, ki je mrtve otroke pokopaval sicer na ormoškem pokopališču, vendar v enostavni zbiti škatli namesto krste, ni mogel skozi strogo zastražena vrata gradu. Ampak prebivalci so bili tako željni pomagati bolnim in suhim otrokom, ki so imeli noge kot palice in so jih večinoma videvali le, ko so bili z materami zunaj na zraku, da so jim metali štruče kruha kar preko tedanjega grajskega zidu. Za stražarje so bili večinoma postavljeni sami domačini, ki so z ujetniki kruto ravnali, kasneje, ko so ujetnike izpustili, pa so le-ti stražarji tako rekoč izginili z obličja Zemlje. Gospa predvideva, da jih je verjetno pekla vest. Spominja se tudi, da so domačine zasliševali o vojni nasploh ter da je med njimi vladal nenehen strah, ki v njih živi še danes, kajti gospa je venomer ponavljala, da ne sme priti do še ene vojne in takšnih grozot, kot so se dogajale med samo drugo svetovno vojno ter seveda, po njej, ko so se naši ljudje izživljali nad svojimi sonarodnjaki. Strah je, kot je povedala gospa, še zmeraj zasidran v srcih tistih, ki so doživeli vojne in povojne grozote.

3.4 Razgovor z učiteljico zgodovine

Opravila sem razgovor z učiteljico zgodovine na naši šoli, Ano Jovanovič (slika 2). Zanimalo me je ali učni načrt pri zgodovini omogoča obravnavo dogodkov iz domačega kraja. Odgovorila je sicer pritrdilno, vendar je dodala, da bi sama morala tem dogodkom posvetiti več časa. V svoj pouk vključuje predvsem dogodke iz časa NOB, ki so se odvijali v Ormožu in okolici. Se pa strinja, da bi mladi morali imeti v času svojega šolanja priložnost spoznati pomembne zgodovinske dogodke svojega domačega kraja. Učiteljica ve, da je bilo v povojnem času v ormoškem gradu taborišče, vendar dodaja, da so »zapornike« imeli tudi v Strnišču, in so jih prevažali med drugim tudi v Nemčijo.

3.5 Razmišljanja učiteljev zgodovine

Svoje pisne odgovore so posredovali tudi učitelji zgodovine iz OŠ Središče ob Dravi in OŠ Ivanjkovci ter Gimnazije Ormož. Oba učitelja osnovnih šol se zavedata, da učni načrt omogoča obravnavo zgodovinskih dogodkov in to dokaj s pridom izrabljata, vendar niti eden ne poučuje otrok o dogodkih v ormoškem gradu po drugi svetovni vojni. Podobno razmišlja profesorica zgodovine na ormoški gimnaziji. Zatrjuje, da učni načrt omogoča obravnavo dogodkov v domačem okolju. Sama vključuje v pouk zgodovino Ormoža, od prvih naselbin do dogodkov v osamosvojitveni vojni, vendar tudi ona ne omenja ormoškega gradu v povezavi z letom 1945. Učitelj iz OŠ Ivanjkovci misli, da je ne samo priložnost, ampak tudi dolžnost, da mladi spoznati zgodovino domačega okoliša, medtem ko učiteljica iz OŠ Središče ob Dravi zatrjuje, da mladi uživajo, ko spoznavajo način življenja njihovih prednikov. Oba učitelja imata določene informacije o taborišču oziroma nastanjenih otrocih v ormoškem gradu. En učitelj pravi, da so bili v ormoškem gradu zaprti otroci, katerih starši so bili v zaporu, ker se niso strinjali z novo oblastjo, drugi pa, da ima podatke iz prve roke in sicer osebe, ki je v času obstoja taborišča živela v neposredni bližini le-tega. Na osnovi teh podatkov sklepa, da so bili v gradu zaprti otroci, ki so tako ali drugače izgubili svoje starše in so zaradi predhodne podhranjenosti in bolezni večinoma pomrli.

4. ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

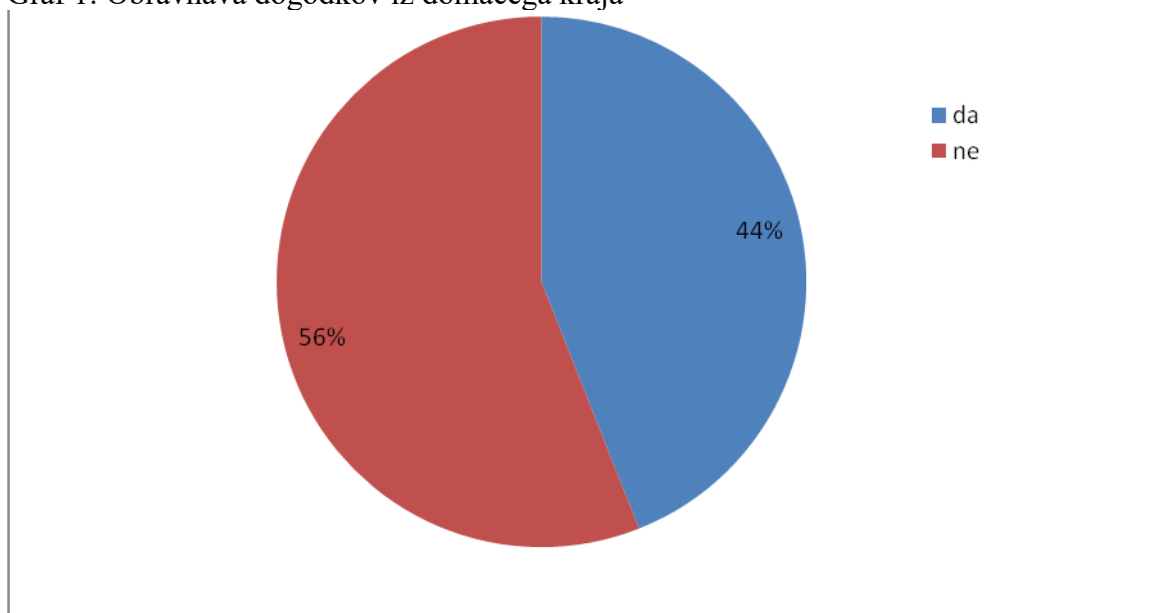
Anketni vprašalnik sem razdelila 41 učencem osnovne šole Miklavž pri Ormožu in 116 dijakom Gimnazije Ormož. Vrnjenih sem dobila 36 anketnih vprašalnikov od učencev in 102 od dijakov. Tako je v anketi sodelovalo 138 učencev in dijakov. Ker me zanimajo samo deleži odgovorov, ne bom ločeno prikazala rezultatov za učence in dijake, ampak oboje skupaj.

4.1. Obravnava dogodkov iz domačega kraja pri pouku zgodovine

Tabela 1: Obravnava dogodkov iz domačega kraja

ODGOVOR	ŠTEVILO UČENCEV	DELEŽ (%)
Da	61	44
Ne	77	56
Skupaj	138	100

Graf 1: Obravnava dogodkov iz domačega kraja

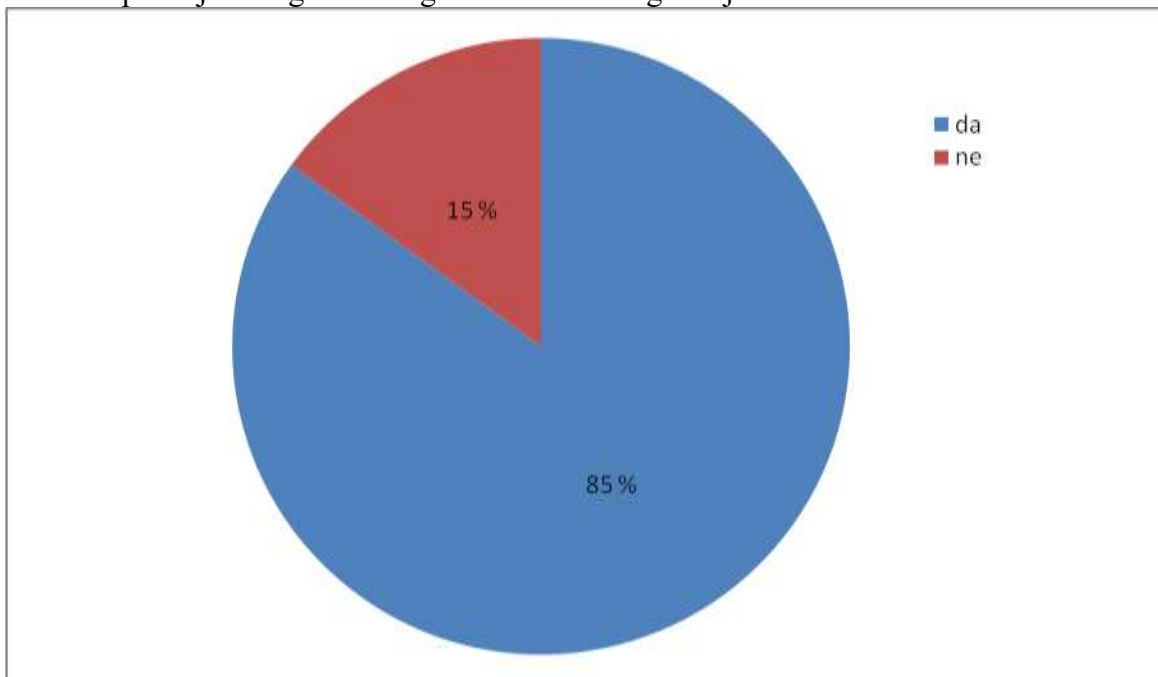
Rezultati nam povedo, da kar 56% učencev in dijakov ni nikoli pri pouku zgodovine obravnavalo dogodkov iz domačega okolja, oziroma se tega ne spomnijo. Ostalih 44% je kot glavne dogodke, ki so jih spoznali, navedlo Ormož v času NOB-ja, dogajanje v Ormožu med osamosvojitvijo Slovenije in pa zgodovino ormoškega gradu, vendar nihče ne omenja kakršnih koli dogodkov oziroma informacij o ormoškem gradu po drugi svetovni vojni, torej takrat, ko je tam bilo taborišče.

4.2 Priložnost spoznati zgodovinske dogodke domačega kraja

Tabela 2: Spoznajmo dogodke iz zgodovine domačega kraja

ODGOVOR	ŠTEVILO UČENCEV	DELEŽ (%)
Da	117	85
Ne	21	15
Skupaj	138	100

Graf 2: Spoznajmo dogodke iz zgodovine domačega kraja

85% anketiranih učencev in dijakov misli, da bi mladi morali imeti v času svojega šolanja priložnost spoznati pomembne zgodovinske dogodke iz svojega domačega okoliša. V pojasnitvi odgovora je bilo največkrat zapisano, da bi znanje o dogodkih iz domačega kraja pripomoglo k boljši razgledanosti mladih. Pri deležu tistih, ki mislijo, da se v šolah ni potrebno učiti o zgodovinskih dogodkih domačega kraja, pa se je največkrat, kot dopolnitev odgovora, pojavil zapis, da bi se moral vsak posameznik, ki ga to področje zanima, sam pozanimati.

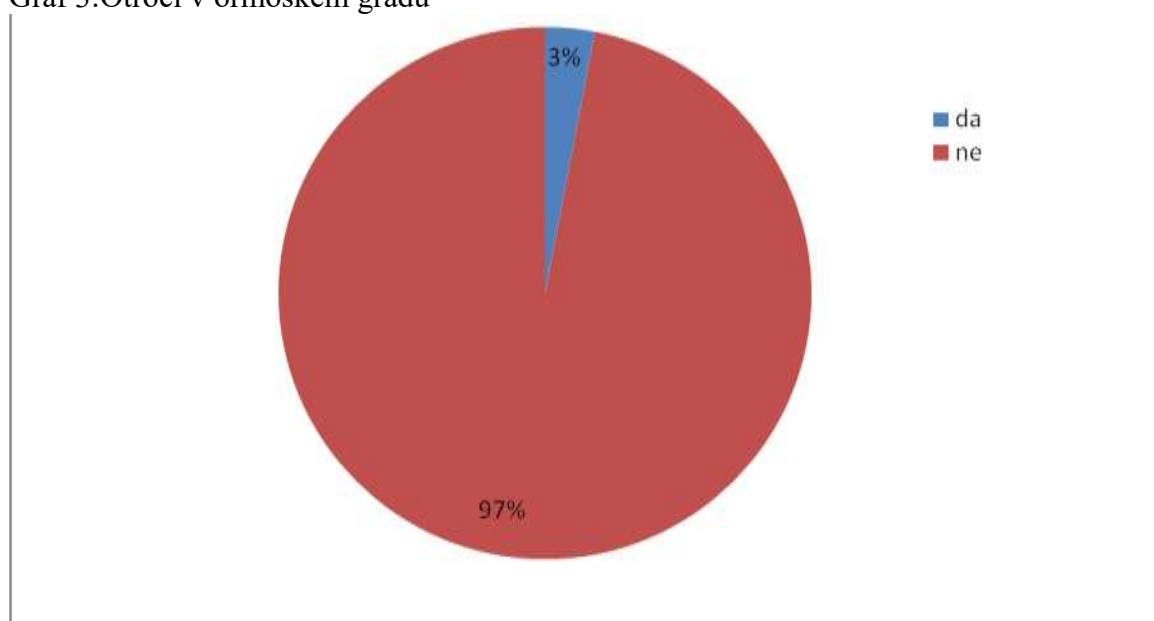
4.3 Nastanjeni otroci v ormoškem gradu

Kot tretje vprašanje sem zastavila ali imajo učenci oziroma dijaki kakršne koli informacije o taborišču za otroke v ormoškem gradu.

Tabela 3: Otroci v ormoškem gradu

ODGOVOR	ŠTEVILO UČENCEV	DELEŽ (%)
Da	4	3
Ne	134	97
Skupaj	138	100

Graf 3: Otroci v ormoškem gradu

Le 3% dijakov ve, da je bilo v času po drugi svetovni vojni v Ormožu taborišče za otroke. Četrto vprašanje je bilo enako tretjemu, le da so ga učenci in dijaki zastavili bodisi staršem ali pa starim staršem. Rezultat je bil enak prejšnjemu, kar kaže na zelo majhno zavednost Ormožanov na pretekle dogodke.

5. DISKUSIJA

Do nedavnega sama nisem ničesar vedela o tem, da so bili v letu 1945 v ormoškem gradu nastanjeni otroci. Pričevanja ljudi, tedaj nastanjenih v gradu, so mi odprla pogled na tedanje razmere. Prav tako pripoved gospe, ki je te otroke videla. Bili so sestradani in onemogli. Presenetil me je podatek, da so jim domačini hoteli pomagati, a jim niso smeli. V tedanjem času in še po izpraznitvi gradu, se o tem med domačini ni veliko govorilo. Če pa že, pa je to bilo na skrivaj. Ljudje so se bali. Ta ugotovitev me je presenetila. Še bolj pa sem bila presenečena nad dejstvom, da se nekateri ljudje še danes bojijo in še danes ne upajo o teh dogodkih javno govoriti. Sedaj tudi bolje razumem rezultat anketnega vprašanja o poznavanju te tematike med mladimi (graf 3). Zame je informacija o nastanjenih otrocih bila zanimiva. Tako zanimiva, da sem jo povedala svojim domačim in prijateljem. Predvidevala sem, da so ljudje, ki so o tem kaj vedeli, to povedali naprej, da se je preko pogovora oziroma ustnega izročila informacija širila med generacijami. Na ta način bi bili z dogodkom seznanjeni mladi. Zanimiv je podatek, da tudi odrasli, starši ali stari starši, ne vedo ničesar. Lahko pa si dobljeni rezultat razlagamo drugače. Možno je, da je med ljudmi ostal spomin na tisti čas, vendar se ga ne želijo ali nočejo spomniti.

Druga pot po kateri bi se lahko mladi seznanili s takšnim in podobnimi dogodki iz bližnje okolice, je pouk zgodovine. Nekateri učitelji zgodovine iz okoliških šol niso izpolnili anketnega vprašalnika. To me je presenetilo. Vzrokov nisem raziskovala, čeprav bi bili verjetno zanimivi. Učitelji, ki so v anketi sodelovali, so sicer navajali, da imajo nekaj informacij o nastanjenih otrocih v ormoškem gradu, vendar ugotavljam, da so te informacije precej skope. To je verjetno tudi glavni razlog, da o tem dogodku ne govorijo pri pouku, čeprav so vsi navajali, da v pouk zgodovine vnašajo zgodovinske dogodke domačega okolja. Potrdili so tudi razmišljanje gospoda Topolovca, da jim za poučevanje o zgodovini domačega kraja in o zgodovini po letu 1945, zmanjka časa. Zame je bil zanimiv rezultat, da so mladi v tolikšnem deležu izrazili željo po poznavanju zgodovinskih dogodkov iz svoje okolice. Presenetila me je izjava, da bi potem pouk bil bolj zanimiv. Zelo majhen delež mladih navaja, da ni treba v pouk zgodovine vnašati lokalnih zgodovinskih dogodkov. Pravijo, da si naj posamezniki glede na interes pridobijo informacije. Zagotovo so med mladimi tudi taki, ki jih zgodovina ne zanima. Sama mislim, da poznavanje lokalne zgodovine spada k splošni razgledanosti posameznika.

Glede na interes mladih po poznavanju lokalne zgodovine, mislim, da dogodek, kot je »Ormoški Petriček«, ne bi smel iti v pozabo ne glede na različne ideološke poglede ljudi.

6. ZAKLJUČEK

V svoji raziskovalni nalogi sem želela na poznavanju konkretnega zgodovinskega dogodka, to je bivanje otrok v ormoškem gradu v letu 1945, ugotoviti, kašno je razmišljanje mladih o tem, naj gredo zgodovinski dogodki domačega kraja mimo nas ali se naj z njimi seznanimo. Prvo hipotezo, v kateri sem predvidevala, da mladi imajo kakršnekoli informacije o nastanitvi otrok v ormoškem gradu, sem morala zavreči. Rezultati mojega raziskovanja so pokazali, da mladi teh informacij nimajo. Got glavna vzroka nepoznavanja tega dogodka navajam to, da se o tem pri pouku zgodovine ni govorilo, prav tako se informacija ni širila med ljudmi, ker se ljudje še vedno o tem času bojijo govoriti. Drugo hipotezo, da se učenci in dijaki želijo učiti o zgodovini domačega kraja, lahko v celoti potrdim. Tretjo hipotezo, da učitelji in profesorji zgodovine učijo zgodovino domačega kraja, lahko potrdim, vendar ta hipoteza odpira nova vprašanja. Kateri zgodovinski dogodki se obravnavajo in v kolikšnem obsegu. Ne glede na slednje, je pomembno, da učitelji doprinesejo svoj delež k ohranjanju informacij o lokalni zgodovini. Ni se nam potrebno opredeljevati o posameznih zgodovinskih dogodkih, pomembno je, da smo z njimi seznanjeni in da ne gredo v pozabo.

7. VIRI

- (1) M. Mikola, Dokumenti in pričevanja o povojnih koncentracijskih taboriščih v Sloveniji, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Ljubljana, 2007, 12-19
- (2) R. Topolovec, Skriti otroci iz koncentracijskega lagerja OZNE Strnišče v Ormožu, Zgodovinski zapisi, 2010, 97-110
- (3) Ormoški Petriček- film, Študijski center za narodno spravo, Ljubljana, 2011
- (4) N. Korpič, Ormoško pokopališče- sveto območje kulturne dediščine, Muzej Ormož in Občina Ormož, Ormož, 2007, 30
- (5) Š. Čelan, M. Slavinec, T. Mrgole, Navodila za pripravo raziskovalnih nalog, Znanstvenoraziskovalno središče Bistra, Ptuj, 2001

8. PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik za učence in dijake

Pozdravljen/a. Sem Nika Bedekovič, učenka 9.a razreda OŠ Miklavž pri Ormožu. Delam raziskovalno nalogo s področja zgodovine. Potrebujem tvojo pomoč. Prosim, odgovori na spodnja vprašanja. Prosim, če za odgovor na zadnje vprašanje prosiš starše ali stare starše. Anketa je anonimna. Podatki iz dobljene ankete bodo uporabljeni samo pri moji raziskovalni nalogi.

Razred: _____

1. Ali ste pri pouku zgodovine kdajkoli v času šolanja, ali v osnovni ali v srednji šoli, obravnavali zgodovinske dogodke v domačem okolju (z izrazom domače okolje mislimo ozemlje bivše občine Ormož)?

V osnovni šoli:

- a) DA
- b) NE

Če ste odgovorili z DA: Katere zgodovinske dogodke iz domačega okolja ste obravnavali pri pouku zgodovine?

2. Kaj mislite, bi mladi v času šolanja morali imeti priložnost, da spoznajo pomembne dogodke iz zgodovine domačega kraja? Na kratko zapiši svoje mnenje.

3. Ali imate kakršne koli informacije o tem, da je po vojni, leta 1945, bilo za kratek čas v ormoškem gradu taborišče za otroke?

- a) DA
- b) NE

Če ste odgovorili z DA: Katere informacije?

_____ Prosim, da to vprašanje zastaviš staršem ali starim staršem.

4. Ali imate kakršne koli informacije o tem, da je po vojni, leta 1945, bilo za kratek čas v ormoškem gradu taborišče za otroke?

- c) DA
- d) NE

Če ste odgovorili z DA: Katere informacije?

Četrto vprašanje sem zastavil/a: _____

Priloga 2: Vprašalnik za učitelje zgodovine

1. Ali učni načrt za zgodovino omogoča obravnavo zgodovinskih dogodkov v domačem okolju (z izrazom domače okolje mislimo ozemlje bivše občine Ormož)?

c) DA

d) NE

Če ste odgovorili z DA: Katere zgodovinske dogodke iz domačega okolja vključujete v pouk?

2. Kaj mislite, bi mladi v času šolanja morali imeti priložnost, da spoznajo pomembne dogodke iz zgodovine domačega kraja?

3. Ali imate kakršne koli informacije o tem, da je po vojni, leta 1945, bilo za kratek čas v ormoškem gradu taborišče za otroke?

e) DA

f) NE

Če ste odgovorili z DA: Katere informacije?

Priloga 3: slike

Slika 1: grajski vodnjak danes

Slika 2: Ana Jovanovič, učiteljica zgodovi

